

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ പഞ്ചമസ്കന്ധേ വിംശോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ പഞ്ചമസ്കന്ധേ വിംശോദ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

അതഃ പരം പ്ലക്ഷാദീനാം പ്രമാണലക്ഷണസംസ്ഥാനതോ
വർഷവിഭാഗ ഉപവർണ്യതേ ॥ 1 ॥

ജംബുദ്വീപോദ്യം യാവത്പ്രമാണവിസ്താരസ്താവതാ
ക്ഷാരോദധിനാ പരിവേഷ്ടിതോ യഥാ മേരുർജംബ്യാവ്യേന
ലവണോദധിരപി തതോ ദ്വിഗുണവിശാലേന പ്ലക്ഷാവ്യേന
പരിക്ഷിപ്തോ യഥാ പരിഖാ ബാഹ്യാപവനേന ।

പ്ലക്ഷോ ജംബുപ്രമാണോ ദ്വിപാഖ്യാകരോ ഹിരൺമയ
ഉത്ഥിതോ യത്രാഗ്നിരുപാസ്തേ സപ്തജിഹ്വസ്തസ്യധിപതിഃ
പ്രിയവ്രതാത്മജ ഇധ്വജിഹ്വഃ സ്വം ദ്വിപം സപ്തവർഷാണി
വിഭജ്യ സപ്തവർഷനാമദ്യ ആത്മജേദ്യ ആകലയ
സ്വയമാത്മയോഗേനോപരരാമ ॥ 2 ॥

ശിവം യവസം സുഭദ്രം ശാന്തം ക്ഷേമമത്യുതമഭയമിതി
വർഷാണി തേഷു ഗിരയോ നദ്യശ്ച സപ്തൈവാഭിജ്ഞാതാഃ ॥ 3 ॥

മണികൂടോ വജ്രകൂട ഇന്ദ്രസേനോ ജ്യോതിഷ്മാൻ
സുപർണോ ഹിരൺയഷ്ടീവോ മേഘമാല ഇതി സേതുശൈലാഃ ।
അരുണാ നൃമ്ണാസ്തിഗിരസീ സാവിത്രി സുപ്രഭാതാ ഋതംഭരാ
സത്യംഭരാ ഇതി മഹാനദഃ ।

യാസാം ജലോപസ്പർശനവിധൂതരജസ്തമസോ
 ഹംസപതംഗോർധ്വായനസത്യാംഗസംജ്ഞാശ്ചത്വാരോ
 വർണാഃ സഹസ്രായുഷോ വിബുധോപമസന്ദർശനപ്രജനനാഃ
 സ്വർഗദ്വാരം ത്രയ്യാ വിദ്യയാ ഭഗവന്തം ത്രയീമയം
 സൂര്യമാത്മാനം യജന്തേ || 4 ||

പ്രതസ്യ വിഷ്ണോ രൂപം യത്സത്യസ്യർതസ്യ ബ്രഹ്മണം |
 അമൃതസ്യ ച മൃത്യോശ്ച സൂര്യമാത്മാനമീമഹീതി || 5 ||

പ്ലക്ഷാദിഷു പഞ്ചസു പുരുഷാണാമായുരിന്ദ്രിയമോജഃ
 സഹോ ബലം ബുദ്ധിർവിക്രമ ഇതി ച സർവേഷാമൗത്പത്തികീ
 സിദ്ധിരവിശേഷേണ വർതതേ || 6 ||

പ്ലക്ഷഃ സ്വസമാനേനേക്ഷുരസോദേനാവൃതോ യഥാ
 തഥാ ദ്വീപോഽപി ശാൽമലോ ദ്വിഗുണവിശാലഃ സമാനേന
 സുരോദേനാവൃതഃ പരിവൃങ്ങ്തേ || 7 ||

യത്ര ഹ വൈ ശാൽമലീ പ്ലക്ഷായാമാ യസ്യാം വാവ കില
 നിലയമാഹുർഭഗവതശ്ചരന്ഃസ്തുതഃ പതന്ത്രതിരാജസ്യ സാ
 ദ്വീപഹൂതയേ ഉപലക്ഷ്യതേ || 8 ||

തദ്വീപാധിപതിഃ പ്രിയവ്രതാത്മജോ യജ്ഞബാഹുഃ
 സ്വസുതേഭ്യഃ സപ്തഭ്യസ്തന്നാമാനി സപ്തവർഷാണി
 വൃഭജത്സുരോചനം സൗമനസ്യം രമണകം ദേവവർഷം
 പാരിഭദ്രമാപ്യായനമവിജ്ഞാതമിതി || 9 ||

തേഷു വർഷാദ്രയോ നദ്യശ്ച സപ്തൈവാഭിജ്ഞാതാഃ
 സ്വരസഃ ശതശൃംഗോ വാമദേവഃ കൂന്ദോ മുകുന്ദഃ
 പുഷ്പവർഷഃ സഹസ്രശ്രുതിരിതി അനുമതിഃ സിനീവാലീ
 സരസ്വതീ കുഹൂ രജനീ നന്ദാ രാകേതി || 10 ||

തദ്വർഷപുരുഷാഃ ശ്രുതധരവീര്യധരവസുന്ധരേഷന്ധര -
 സംജ്ഞാ ഭഗവന്തം വേദമയം സോമമാത്മാനം
 വേദേന യജന്തേ || 11 ||

സ്വഗോഭിഃ പിതൃദേവേഭ്യോ വിഭജൻ കൃഷ്ണശുക്ലയോഃ |
 പ്രജാനാം സർവാസാം രാജാന്ധഃ സോമോ ന ആസ്തിതി || 12 ||

ഏവം സുരോദാദ്ബഹിസ്തദ്വിഗുണഃ സമാനേനാവൃതോ
 ഘൃതോദേന യഥാപൂർവഃ കുശദ്വീപോ യസ്മിൻ കുശസ്തംബോ
 ദേവകൃതസ്തദ്വിപാഖ്യാകരോ ജ്വലന ഇവാപരഃ
 സ്വശഷ്പരോചിഷാ ദിശോ വിരാജയതി || 13 ||

തദ്വിപപതിഃ പ്രൈവ്രതോ രാജൻ ഹിരണ്യരേതാ നാമ
 സ്വം ദ്വീപം സപ്തഭ്യഃ സ്വപുത്രേഭ്യോ യഥാഭാഗം
 വിഭജ്യ സ്വയം തപ ആതിഷ്ഠന്ത വസുവസുദാനദ്യവഃ -
 രൂചിനാഭിഗുപ്തസ്തുത്യവ്രതവിവിക്തവാമദേവനാമഭ്യഃ || 14 ||

തേഷാം വർഷേഷു സീമാഗിരയോ നദ്യശ്ചാഭിജ്ഞാതാഃ
 സപ്ത സപ്തൈവ ചക്രശ്ചതുഃശൃംഗഃ കപിലശ്ചിത്രകുടോ
 ദേവാനീക ഊർധ്വരോമാ ദ്രവിണ ഇതി |
 രസകുൽയാ മധുകുൽയാ മിത്രവിന്ദാ ശ്രുതവിന്ദാ
 ദേവഗർഭാ ഘൃതചൂതാ മന്ത്രമാലേതി || 15 ||

യാസാം പയോഭിഃ കുശദ്വീപൗകസഃ കുശലകോവിദാഭിയുക്ത -
 കുലകസംജ്ഞാ ഭഗവന്തം ജാതവേദസരുപിണം
 കർമകൗശലേന യജന്തേ || 16 ||

പരസ്യ ബ്രഹ്മണഃ സാക്ഷാജ്ജാതവേദോഽസി ഹവ്യവാദ് |
 ദേവാനാം പുരുഷാംഗാനാം യജേതേന പുരുഷം യജേതി || 17 ||

തഥാ ഘൃതോദാദ്ബഹിഃ ക്രൗഞ്ചദ്വീപോ ദ്വിഗുണഃ
 സ്വമാനേന ക്ഷീരോദേന പരിത ഉപക്ലൃപ്തോ വൃതോ യഥാ
 കുശദ്വീപോ ഘൃതോദേന യസ്മിൻ ക്രൗഞ്ചോ നാമ
 പർവതരാജോ ദ്വീപനാമനിർവർതക ആസ്തേ || 18 ||

യോഽസൗ ഗുഹപ്രഹരണോൻമഥിതനിതംബകുഞ്ജോഽപി
 ക്ഷീരോദേനാസിച്ഛമാനോ ഭഗവതാ വരുണേനാഭിഗൃപ്തോ
 വിഭയോ ബഭൂവ || 19 ||

തസ്മിന്നപി പ്രൈവ്രതോ ഘൃതപൃഷ്ഠോ നാമാധിപതിഃ
 സ്വേ ദ്വീപേ വർഷാണി സപ്ത വിഭജ്യ തേഷു പുത്രനാമസു
 സപ്ത രിക്മാദാൻ വർഷപാന്നിവേശ്യ സ്വയം ഭഗവാൻ
 ഭഗവതഃ പരമകൽയാണയശസ ആത്മഭൂതസ്യ
 ഹരേശ്വരണാരവിന്ദമുപജഗാമ || 20 ||

ആമോ മധുരുഹോ മേഘപൃഷ്ഠഃ സുധാമാ ഭ്രാജിഷ്ഠോ
 ലോഹിതാർണോ വനസ്പതിരിതി ഘൃതപൃഷ്ഠ -
 സുതാസ്തേഷാം വർഷഗിരയഃ സപ്ത സപ്തൈവ
 നദ്യശ്ചാഭിഖ്യാതാഃ ശുക്ലോ വർധമാനോ ഭോജന
 ഉപബർഹിണോ നന്ദോ നന്ദനഃ സർവതോഭദ്ര ഇതി
 അഭയാ അമൃതൗഘാ ആർയകാ തീർഥവതീ വൃത്തിരൂപവതീ
 പവിത്രവതീ ശുക്ലേതി || 21 ||

യാസാമന്ദഃ പവിത്രമലമുപയുഞ്ജാനാഃ പുരുഷ ഋഷഭ -
 ദ്രവിണദേവകസംജ്ഞാ വർഷപുരുഷാ ആപോമയം
 ദേവമപാം പൂർണേനാഞ്ജലിനാ യജന്തേ || 22 ||

ആപഃ പുരുഷവീരയാഃ സ്ഥ പുനന്തീർഭൂർഭൂവഃ സുവഃ |
 താ നഃ പുനീതാമീവഘ്നീഃ സ്പൃശതാമാത്മനാ ഭൂവ ഇതി || 23 ||

ഏവം പുരസ്താത്ക്ഷീരോദാത്പരിത ഉപവേശിതഃ ശാകദ്വീപോ
 ദ്വാത്രിംശൽലക്ഷയോജനായാമഃ സമാനേന ച
 ദധിമണ്ഡോദേന പരീതോ യസ്മിൻ ശാകോ നാമ മഹീരുഹഃ
 സ്വക്ഷേത്രവ്യപദേശകോ യസ്യ ഹ മഹാസുരഭി -
 ഗന്ധസ്തം ദ്വീപമനുവാസയതി || 24 ||

തസ്യാപി പ്രൈവദ്രത ഏവാധിപതിർനാമ്നാ മേധാതിഥിഃ സോഽപി
 വിഭജ്യ സപ്ത വർഷാണി പുത്രനാമാനി തേഷു സ്വാത്മജാൻ
 പുരോജവമനോജവപവമാനധൂമാനീകചിത്രരേഫബഹുരൂപ -
 വിശ്വധാരസംജ്ഞാന്നിധാപ്യാധിപതീൻ സ്വയം
 ഭഗവത്യനന്ത ആവേശിതമതിസ്തപോവനം പ്രവിവേശ || 25 ||

ഏതേഷാം വർഷമർയാദാഗിരയോ നദ്യശ്ച സപ്ത
 സപ്തൈവ ഈശാന ഉരുശൃംഗോ ബലഭദ്രഃ ശതകേസരഃ
 സഹസ്രസ്രോതോ ദേവപാലോ മഹാനസ ഇതി അനഘാഽയുർദാ
 ഉഭയസ്പൃഷ്ടിരപരാജിതാ പഞ്ചപദീ സഹസ്ര -
 സുതിർനിജധൃതിരിതി || 26 ||

തദ്വർഷപുരുഷാ ഋതവ്രതസത്യവ്രതദാനവ്രതാനുവ്രത -
 നാമാനോ ഭഗവന്തം വായ്യാത്മകം പ്രാണായാമവിധൂത -
 രജസ്തമസഃ പരമസമാധിനാ യജന്തേ || 27 ||

അന്തഃ പ്രവിശ്യ ഭൂതാനി യോ ബിഭർത്യാത്മകേതുഭിഃ |
 അന്തർയാമീശ്വരഃ സാക്ഷാത്പാതു നോ യദ്യശേ സ്ഫുടം || 28 ||

ഏവമേവ ദധിമണ്ഡോദാത്പരതഃ പുഷ്കരദ്വീപസ്തതോ
 ദ്വിഗുണായാമഃ സമന്തത ഉപകൽപിതഃ സമാനേന
 സ്വാദുദകേന സമുദ്രേണ ബഹിരാവൃതോ യസ്മിൻ

ബൃഹത്പുഷ്കരം ജ്വലനശിഖാമലകനകപത്രായുതായുതം
ഭഗവതഃ കമലാസനസ്യാധ്യാസനം പരികൽപിതം || 29 ||

തദ്വീപമധ്യേ മാനസോത്തരനാമൈക ഏവാർവാചീനപരാചീന -
വർഷയോർമർയാദാചലോദ്യുതയോജനോച്ഛായായാമോ
യത്ര തു ചതസൃഷ്ടു ദിക്ഷു ചത്വാരി പുരാണി
ലോകപാലാനാമിന്ദ്രാദീനാം യദുപരിഷ്ഠാത്സൂർയരഥസ്യ
മേരും പരിഭ്രമതഃ സംവത്സരാത്മകം ചക്രം
ദേവാനാമഹോരാത്രാഭ്യാം പരിഭ്രമതി || 30 ||

തദ്വീപസ്യാപ്യധിപതിഃ പ്രൈവദ്രവതോ വീതിഹോത്രോ
നാമൈതസ്യാത്മജൗ രമണകധാതകിനാമാനൗ വർഷപതീ
നിയുജ്യ സ സ്വയം പൂർവജവദ്ഭഗവത്കർമശീല ഏവാസ്തേ || 31 ||

തദ്വർഷപുരുഷാ ഭഗവന്തം ബ്രഹ്മരൂപിണം സകർമകേണ
കർമണാഽിരാധയന്തീദം ചോദാഹരന്തി || 32 ||

യത്തത്കർമമയം ലിംഗം ബ്രഹ്മലിംഗം ജനോദ്ഭവേത് |
ഏകാന്തമദ്വയം ശാന്തം തസ്മൈ ഭഗവതേ നമ ഇതി || 33 ||

ഋഷിരുവാച
തതഃ പരസ്താൽലോകാലോകനാമാചലോ ലോകാലോകയോ -
രന്തരാലേ പരിത ഉപക്ഷിപ്തഃ || 34 ||

യാവൻമാനസോത്തരമേർവോരന്തരം താവതീ ഭൂമിഃ
കാഞ്ചന്യൻയാഽിദർശതലോപമാ യസ്യാം പ്രഹിതഃ
പദാർഥോ ന കഥഞ്ചിത്പുനഃ പ്രത്യുപലഭ്യതേ
തസ്മാത്സർവസത്ത്വപരിഹൃതാഽിസീത് || 35 ||

ലോകാലോക ഇതി സമാഖ്യാ യദനേനാചലേന
ലോകാലോകസ്യാന്തർവർതിനാവസ്ഥാപൃതേ || 36 ||

സ ലോകത്രയാന്തേ പരിത ഈശ്വരേണ വിഹിതോ
യസ്മാത്സൂർയാദീനാം ധ്രുവാപവർഗാണാം
ജ്യോതിർഗണാനാം ഗഭസ്തയോർവാചീനാംസ്ത്രീൻ
ലോകാനാവിതൻവാനാ ന കദാചിത്പരാചീനാ
ഭവിതുമുത്സഹന്തേ താവദുന്നഹനായാമഃ || 37 ||

ഏതാവാനു ലോകവിൻയാസോ മാനലക്ഷണസംസ്ഥാഭി -
ർവിചിന്തിതഃ കവിഭിഃ സ തു പഞ്ചാശത്കോടിഗണിതസ്യ
ഭൂഗോലസ്യ തുരീയഭാഗോദ്യം ലോകാലോകാചലഃ || 38 ||

തദുപരിഷ്ടാച്ചതസ്യുഷ്യാശാസ്വാത്മയോനിനാവില -
ജഗദ്ഗുരുണാധിനിവേശിതാ യേ ദ്വിരദപതയ ഋഷഭഃ
പുഷ്കരചൂഡോ വാമനോഽപരാജിത ഇതി സകലലോക -
സ്ഥിതിഹേതവഃ || 39 ||

തേഷാം സ്വവിഭൂതീനാം ലോകപാലാനാം ച വിവിധവീര്യോ -
പബ്ധംഹണായ ഭഗവാൻ പരമമഹാപുരുഷോ
മഹാവിഭൂതിപതിരന്തർയാത്മാത്മനോ വിശുദ്ധസത്തു
ധർമജ്ഞാനവൈരാഗ്യേശ്വരയാദ്യഷ്ടമഹാസിദ്ധുപ -
ലക്ഷണം വിഷ്ണുർസേനാദിഭിഃ സ്വപാർഷദപ്രവരൈഃ
പരിവാരിതോ നിജവരായുധോപശോഭിതൈർനിജഭുജദണ്ഡൈഃ
സന്ധാരയമാണസ്തസ്ഥിൻ ഗിരിവരേ സമന്താത്സകലലോക -
സ്വസ്തയ ആസ്തേ || 40 ||

ആകൽപമേവം വേഷം ഗത ഏഷ ഭഗവാനാത്മയോഗമായയാ
വിരചിതവിവിധലോകയാത്രാഗോപീമായേത്യർഥഃ || 41 ||

യോന്തർവിസ്താര ഏതേന ഹൃലോകപരിമാണം ച വ്യാഖ്യാതം
യദ്ബഹിർലോകാലോകാചലാത് |

തതഃ പരസ്താദ്യോഗേശ്വരഗതിം വിശുദ്ധാമുദാഹരന്തി || 42 ||

അണ്ഡമധ്യഗതഃ സൂര്യോ

ദ്വാവാഭ്യുമ്യോർയദന്തരം |

സൂരയാണ്ഡഗോലയോർമധ്യേ

കോട്ടഃ സ്വഃ പഞ്ചവിംശതിഃ || 43 ||

മൃത്യേണ്യ ഏഷ ഏതസ്മിൻ യദഭ്യുത്തതോ മാർതണ്യ ഇതി
വ്യപദേശഃ |

ഹിരണ്യഗർഭ ഇതി യദ്ധിരണ്യാണ്ഡസമുദ്ഭവഃ || 44 ||

സൂര്യേണ ഹി വിഭജ്യന്തേ ദിശഃ ഖം ദൗർമഹീ ഭിദാ |

സ്വർഗാപവർഗൗ നരകാ രസൗകാംസി ച സർവശഃ || 45 ||

ദേവതിര്യങ്മനുഷ്യാണാം സരീസൃപസവീരുധാം |

സർവജീവനികായാനാം സൂര്യ ആത്മാ ദൃഗീശ്വരഃ || 46 ||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

പഞ്ചമസ്കന്ധേ ഭുവനകോശവർണനേ

സമുദ്രവർഷസന്നിവേശപരിമാണലക്ഷണോ വിംശോധ്യായഃ ||